

DRONY

PORADNIK PRAWNY

adw. dr Łukasz Goździaszek

www.gozdziaszek.pl

STAN PRAWNY NA DZIEŃ 10.8.2015

O PORADNIKU

Drony, czyli co?

Fachowa nazwa dronów to „bezzałogowe statki powietrzne”. Drony to zatem samoloty, które mają szczególną cechę: nie mają załogi. Nie umniejsza to jednak okoliczności, że są to wciąż statki powietrzne. Na potrzeby poradnika przez drony rozumie się niewielkie urządzenia unoszące się w powietrzu, kierowane za pomocą joysticka (ewentualnie poprzez aplikację na telefonie) i zaopatrzone w kamerę.

Zawartość poradnika

W poradniku przedstawiono przede wszystkim kwestie dotyczące:

- zasadach jakich należy przestrzegać przy amatorskich lotach,
- profesjonalnego wykorzystania dronów w celach zarobkowych,
- odpowiedzialności prawnej za szkody i naruszenie prywatności.

Mając zatem na uwadze, że obecnie każdy może za relatywnie niską cenę kupić taki samolot (nie ma ograniczeń co do zakupu), warto znać prawne aspekty dotyczące dronów.

Różne nazwy dronów

Choć nazwa dron jest „na wyrost”, to jednak upowszechniła się w takim stopniu, że nie byłoby racjonalne posługiwać się innymi określeniami. Jednak warto zaznaczyć, że właściwszym określeniem dla najpopularniejszych urządzeń byłoby pojęcie quadcopterów. Na gruncie prawa cywilnego drony traktować należy jak pojazdy mechaniczne.

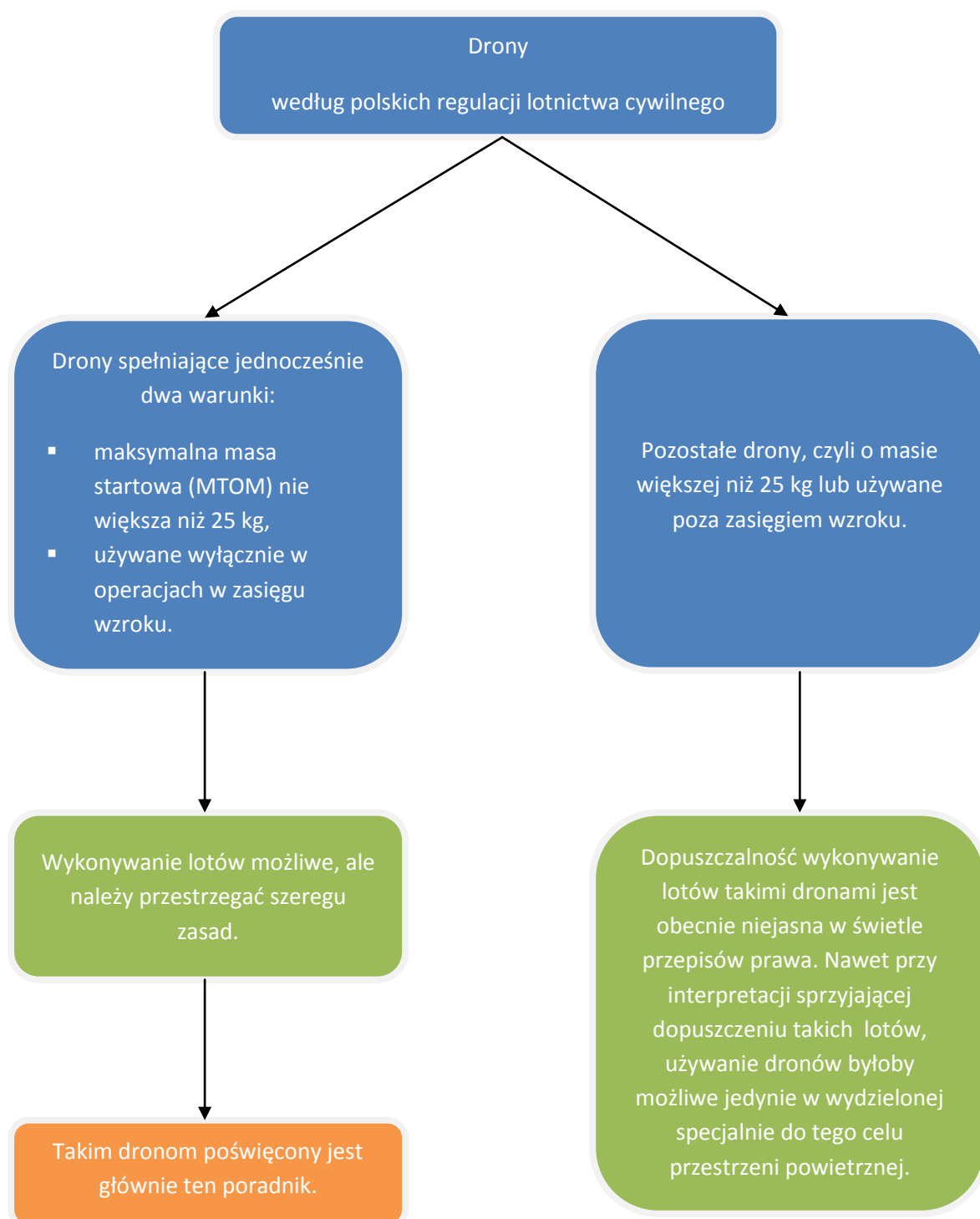

dr Łukasz Goździaszek

Adiunkt w Centrum Badań Problemów Prawnych i Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego. Adwokat specjalizujący się w Prawie Internetu i Technologii. Autor publikacji naukowej „Drony w prawie polskim”, a także książek „Prawo blogosfery” i „Elektroniczne postępowanie upominawcze”. Prowadzi dwa blogi: www.prawo-internetu.pl oraz www.blog.gozdziaszek.pl.

Rozdział 1.

RODZAJE DRONÓW

Rozdział 2.

AMATORSKIE LOTY

Amator czy profesjonalista?

Lot dronem ma amatorski charakter jeżeli:

- jest wykonywany jedynie w **celach rekreacyjnych lub sportowych**,
- dron nie waży więcej niż **25 kg**,
- w czasie lotu dron jest cały czas **w zasięgu wzroku** operatora.

Powyższe **przesłanki muszą być spełnione łącznie**, aby lot można było traktować jako amatorski.

Cele rekreacyjne i sportowe

Kluczową przesłanką „amatorstwa” jest wykorzystywanie drona **wyłącznie** w celach rekreacyjnych lub sportowych. Cele te należy interpretować dość wąsko. Z pewnością obejmują przypadki użytkowania drona „dla zabawy”. Jednak użycie drona w **celach zarobkowych wyklucza rekreacyjność**, co dotyczy również sytuacji kiedy przychód finansowy ma być związany z publikowaniem video zrobionego za pomocą drona.

Formalne uprawnienia dla operatora

Amatorskie wykonywanie lotu dronem nie wiąże się z potrzebą uzyskania formalnego dokumentu, w szczególności nie ma potrzeby posiadania świadectwa kwalifikacji operatora bezzałogowego statku powietrznego. Wystarczy jednak, że tylko zmieni się cel używania drona na inny niż rekreacyjny lub sportowy (wtedy nie jest się już amatorem), aby zaistniał obowiązek posiadania tzw. „prawa jazdy dla dronów”.

Wykonywanie lotów dronem nie jest dowolne.

Nawet operator będący amatorem musi przestrzegać określonych zasadach, związanych głównie z przestrzeganiem zakazu lotów w określonych strefach.

Kwestie te zostały omówione w czwartym rozdziale.

Rozdział 3.

PROFESJONALNE LOTY

Świadectwo kwalifikacji

Operator bezzałogowego statku powietrznego używanego w celach innych niż rekreacyjne lub sportowe musi legitymować się tzw. „**prawem jazdy dla dronów**” (precyzyjnie: świadectwem kwalifikacji dla takiej specjalności). **Profesjonalne jest zatem latanie dronem w każdym innym celu niż rekreacyjny lub sportowy.** Wykorzystywanie dronów w działalności gospodarczej nigdy nie będzie celem rekreacyjnym, stąd przedsiębiorca (lub osoba z którą współpracuje) musi uzyskać takie świadectwo.

Egzamin państwowy

Świadectwo kwalifikacji wydawane jest przez Prezesa Urzędu Lotnictwa Cywilnego. Osoba ubiegająca się o nie musi mieć ukończone 18 lat. Konieczne jest również zdanie egzaminu państwowego, a nadto przejście badań lekarskich i wykupienie ubezpieczenia OC. Najlepszym rozwiązaniem dla osób zainteresowanych uzyskaniem szerszych informacji w tym przedmiocie jest skontaktowanie się z podmiotem organizującym szkolenia dla operatorów dronów.

Masa drona i loty w zasięgu wzroku

Podobnie jak w przypadku lotów amatorskich, **profesjonalista może posługiwać się z zasady jedynie dronem o masie do 25 kg, zaś lot musi być wykonywany w zasięgu jego wzroku.** Wykonywanie lotów dronami o masie większej niż 25 kg, a także poza zasięgiem wzroku operatora jest wątpliwe w świetle prawa, ponieważ takie loty powinny być wykonywane na podstawie złożonego planu lotu, w sposób i zgodnie z warunkami wskazanymi w rozporządzeniu ministra właściwego do spraw transportu wydanym na podstawie art. 126 ust. 5 Prawa lotniczego. Dotąd jednak takie rozporządzenia nie zostało wydane, stąd nie wiadomo jakie te warunki są. Dlatego niektórzy twierdzą, że w takim przypadku loty dużymi dronami lub poza zasięgiem wzroku operatora możliwe są jedynie w strefach wydzielanych z ogólnodostępnej dla lotnictwa przestrzeni powietrznej, z uwzględnieniem przepisów rozporządzenia ministra właściwego do spraw transportu wydanego na podstawie art. 121 ust. 5 Prawa lotniczego.

Uzyskanie świadectwa kwalifikacji nie uprawnia do dowolnych lotów dronem. Podobnie jak w przypadku operatorów-amatorów, operator-profesjonalista musi przestrzegać określonych zasadach, związanych przede wszystkim z przestrzeganiem zakazu lotów w określonych strefach. Kwestie te zostały omówione w czwartym rozdziale.

Rozdział 4.

WSPÓŁNE ZASADY DLA LOTÓW AMATORSKICH I PROFESJONALNYCH WYKONYWANYCH DRONAMI O MASIE DO 25 KG I W ZASIĘGU WZROKU

Odpowiedzialność operatora drona

Operator, czyli osoba sterująca bezzałogowym statkiem powietrznym, musi:

- zapewnić, aby dron był używany w sposób niestwarzający zagrożenia dla osób, mienia lub innych użytkowników przestrzeni powietrznej,
- wykonywać lot z uwzględnieniem warunków meteorologicznych oraz informacji o ograniczeniach w ruchu lotniczym,
- wykonywać lot w sposób zapewniający bezpieczną odległość od osób i mienia, w przypadku awarii lub utraty kontroli nad dronem.

Operator ponosi odpowiedzialność za decyzję o wykonaniu lotu oraz jego poprawność. Przed lotem operator musi dokonać kontroli stanu technicznego bezzałogowego statku powietrznego oraz stwierdzić poprawność działania tego statku i urządzeń sterujących, jeżeli występują.

Strefy lotu

W czasie lotu dron musi być cały czas w zasięgu wzroku operatora (VLOS od ang. Visual Line of Sight). Nie wystarczy kontrola za pomocą kamery i transmisji na żywo. Drona trzeba realnie widzieć.

Pozostawanie w zasięgu wzroku nie jest jednak jedynym ograniczeniem lotu. Ponadto trzeba przestrzegać zakazów lotów w różnych strefach, wyznaczonych głównie w oparciu o położenie tradycyjnych lotnisk. **Ogólnie stwierdzić należy, że w przypadku miast, w których znajdują się lotniska, możliwość wykonywania lotów jest bardzo ograniczona. Strefy zakazane obejmują najczęściej całe miasta, a nawet jeszcze większy obszar.**

Szczególne znaczenie ma **zakaz lotów w strefach kontrolowanych lotnisk (tzw. strefa CTR)**. Lot w takiej sferze jest możliwy tylko za zgodą Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej (PAŻP). Jeszcze dalej idące ograniczenie dotyczą Warszawy, gdzie strefa powietrzna sięgająca od Starówki aż za Łazienki podana jest nadzorowi rządowemu, stąd lot wymaga zgody BORu.

Zasady wykonywania lotów

Loty bezzałogowych statków powietrznych **w zasięgu wzroku** wykonuje się z zachowaniem następujących warunków:

- zapewnienie **ciągłej i pełnej kontroli lotu**, w szczególności przez zdalne sterowanie przy użyciu fal radiowych,
- w sposób umożliwiający **uniknięcie kolizji** z innym użytkownikiem przestrzeni powietrznej;
- poza **strefami kontrolowanymi lotnisk (CTR)**,
- poza **strefami ruchu lotniskowego lotniska wojskowego (MATZ)** oraz **strefami kontrolowanymi lotniska wojskowego (MTCR)**,
- poza **strefami o ograniczonym ruchu lotniczym (R)**, **strefami niebezpiecznymi (D)** oraz **strefami zakazanymi P**,
- **poza otoczeniem lotniska lub lądowiska**, tj. w odległości powyżej 5 km od jego granicy,
- **w strefach ruchu lotniskowego (ATZ)** lub w odległości mniejszej niż 5 km od granicy lotniska lub lądowiska - **za zgodą zarządzającego lotniskiem lub lądowiskiem**,
- **w strefach kontrolowanych lotnisk CTR** na warunkach określonych i opublikowanych w AIP Polska przez instytucję zapewniającą służby żeglugi powietrznej i **za zgodą właściwego organu ATC**, czyli w przypadku Polski przez Polską Agencję Żeglugi Powietrznej (PAŻP).

Powyższych warunków nie stosuje się do bezzałogowych statków powietrznych wykonujących loty na uwięzi lub w obiektach zamkniętych.

Operator bezzałogowego statku powietrznego zapewnia, że statek ten daje pierwszeństwo drogi innym użytkownikom przestrzeni powietrznej.

Powyższych przepisów nie stosuje się do bezzałogowych statków powietrznych, które wykonują lot swobodny.

W strefach D, MCTR lub MATZ dopuszcza się loty bezzałogowych statków powietrznych za zgodą lub na potrzeby zarządzającego daną strefą. W Warszawie loty w szeroko rozumianym centrum (ogólnie: wszędzie gdzie są budynki rządowe i ambasady, w tym Starówka i Łazienki) wymagają zgody BORu.

Drony o masie ponad 25 kg i loty poza zasięgiem wzroku

Jak wyjaśniono w rozdziale III poświęconym profesjonalnym operatorom, wykonywanie lotów dronami o masie większej niż 25 kg lub poza zasięgiem wzroku operatora jest prawnie kontrowersyjne z powodu niewydania przez ministra właściwego do spraw transportu rozporządzenia na podstawie art. 126 ust. 5 Prawa lotniczego. Stąd jedyna możliwość lotu dużymi dronami lub poza zasięgiem wzroku operatora, choć jest to również rozwiązanie prawnie wątpliwe, istnieje w strefach wydzielanych z ogólnodostępnej dla lotnictwa przestrzeni powietrznej, z uwzględnieniem przepisów rozporządzenia ministra właściwego do spraw transportu wydanego na podstawie art. 121 ust. 5 Prawa lotniczego.

Rozdział 5.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ PRAWNA ZA SZKODY, NARUSZENIE PRYWATNOŚCI I ZAGRAŻANIE BEZPIECZEŃSTWU

Podstawy odpowiedzialności

Z uwagi na skomplikowany charakter zagadnień związanych z odpowiedzialnością za lot drona, w dalszej części jedynie w zarysie przedstawiono poszczególne uregulowania. Zaznaczyć należy, że z zasady jeden lot może skutkować różnymi rodzajami odpowiedzialności. Odpowiedzialność z jednego tytułu nie wyłącza innego rodzaju odpowiedzialności. Innymi słowy, podstawy odpowiedzialności mogą się kumulować, stąd przykładowo odpowiedzialność cywilna za naruszenie dóbr osobistych może łączyć się z jednoczesną odpowiedzialnością karną.

Odpowiedzialność cywilna

Odpowiedzialność za szkody

Za wyrządzenie szkody na osobie lub mieniu **odpowiedzialność ponoszona jest na zasadzie „ryzyka”**. Wystąpienie „winy” u sprawcy nie jest konieczne. Zwolnienie z odpowiedzialności możliwe jest jedynie, gdy szkoda nastąpiła wskutek siły wyższej albo wyłącznie z winy poszkodowanego lub osoby trzeciej, za którą operator drona nie ponosi odpowiedzialności.

(Podstawa prawna: art. 435 i 436 Kodeksu cywilnego w zw. z art. 206 i 207 Prawa lotniczego)

Dobra osobiste

Ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone poprzez lot drona, a zwłaszcza wskutek nagrywania za jego pomocą video, może **żądać zaniechania tego działania**, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, **dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków**, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Może on również żądać **zadośćuczynienia pieniężnego** lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny.

(Podstawa prawna: art. 23 i 24 Kodeksu cywilnego)

Wizerunek

Rozpowszechnianie wizerunku, w tym utrwalonego na video, wymaga z zasady zezwolenia osoby na nim przedstawionej. Jeżeli osoba ta otrzymała umówioną **zapłatę za pozowanie** i z umowy nie wynika inaczej, zezwolenie nie jest wymagane. Ponadto zezwolenia nie wymaga rozpowszechnianie wizerunku **osoby powszechnie znanej**, jeżeli wizerunek wykonano w związku z pełnieniem przez nią funkcji publicznych, w szczególności politycznych, społecznych, zawodowych, a także osoby **stanowiącej jedynie szczegół całości** takiej jak zgromadzenie, krajobraz, publiczna impreza.

Niejednokrotnie problematyczne będzie ustalenie kiedy wizerunek utrwalony przez drona stanowi jedynie szczegół całości.

(Podstawa prawna: art. 81 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)

Odpowiedzialność karna

Bezpieczeństwo przestrzeni powietrznej

Kto wykonując lot przy użyciu statku powietrznego **narusza przepisy dotyczące ruchu lotniczego** obowiązujące w obszarze, w którym lot się odbywa, narusza zakazy lub ograniczenia lotów w polskiej przestrzeni powietrznej wprowadzone ze względu na konieczność wojskową lub bezpieczeństwo publiczne, nie stosuje się do poleceń organów państwa, **podlega karze pozbawienia wolności do lat 5.**

Z kolei kto wykonuje lot lub inne czynności lotnicze, **nie mając świadectwa kwalifikacji** lub niezgodnie z jego treścią i warunkami, nie wykonuje poleceń organów, wykonuje lot próbny, akrobacyjny nad osiedlem lub innym skupiskiem ludności, **emituje lub powoduje emisję wiązki lasera lub światła z innych źródeł w kierunku statku powietrznego** w sposób mogący spowodować oślepienie, oślepianie lub wystąpienie poświaty i w rezultacie stwarza zagrożenie dla bezpieczeństwa statku powietrznego lub zdrowia załogi i pasażerów na jego pokładzie, **podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do roku.**

(Podstawa prawna: art. 211 i 212 Prawa lotniczego)

Katastrofa powietrzna

Za spowodowanie katastrofy w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym zagrażającą życiu lub zdrowiu wielu osób albo mieniu w wielkich rozmiarach grozi kara pozbawienia wolności od roku do lat 10. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Sankcje karne ulegają zastrzeżeniu jeśli następstwem czynu jest śmierć człowieka lub ciężki uszczerbek na zdrowiu wielu osób.

(Podstawa prawna: art. 173 Kodeksu karnego)

Natomiast za spowodowanie bezpośredniego niebezpieczeństwa katastrofy w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym grozi kara pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

(Podstawa prawna: art. 174 Kodeksu karnego)

Uszczerbek na zdrowiu

Kto powoduje ciężki uszczerbek na zdrowiu w postaci pozbawienia człowieka wzroku, słuchu, mowy, zdolności płodzenia, innego ciężkiego kalectwa, ciężkiej choroby nieuleczalnej lub długotrwałej, choroby realnie zagrażającej życiu, trwałej choroby psychicznej, całkowitej albo znacznej trwałej niezdolności do pracy w zawodzie lub trwałego, istotnego zeszpecenia lub zniekształcenia ciała, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie podlega karze pozbawienia wolności do lat 3. Kto powoduje naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Jeżeli sprawca czynu działa nieumyślnie podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

(Podstawa prawna: art. 156 i 157 Kodeksu karnego)

Nękanie i naruszenie prywatności:

Za uporczywe nękanie innej osoby wzbudzające uzasadnione okolicznościami poczucie zagrożenia lub istotnie naruszenie prywatności grozi kara pozbawienia wolności do lat 3.

(Podstawa prawna: art. 190a Kodeksu karnego)

Wdarcie do cudzego domu:

Za wdarcie do cudzego domu, mieszkania, lokalu, pomieszczenia albo ogrodzonego terenu grozi grzywa, kara ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

(Podstawa prawna: art. 193 Kodeksu karnego)

PODSUMOWANIE

ZANIM ZACZNIESZ UŻYWAĆ DRONA:

- ✓ Określ czy lot wykonujesz w celu rekreacyjnym lub sportowym, czy innym!
- ✓ Określ czy dron waży mniej niż 25 kg!
- ✓ Sprawdź czy potrzebujesz tzw. lotnicze prawo jazdy (świadectwo kwalifikacji wydawane przez Prezesa Urzędu Lotnictwa Cywilnego)!
- ✓ Sprawdź czy na danym terytorium można latać bez zezwoleń odpowiednich organów lub czy nie jest to obszar całkowicie wyłączony z ruchu lotniczego dla dronów – zapoznaj się zatem ze strefami przestrzeni powietrznej!

W CZASIE LOTU:

- ✓ Utrzymuj drona w zasięgu wzroku!
- ✓ Nie lataj tam gdzie zakazane!
- ✓ Pamiętaj o bezpieczeństwie i odpowiedzialności za szkody!
- ✓ Nie naruszaj cudzej prywatności!